

Lekcja 39

Temat: Powstanie kościuszkowskie i trzeci rozbiór Polski.

1. Po drugim rozbiórze ostatnią próbą ratowania niepodległości Polski w XVIII wieku było powstanie dowodzone przez Tadeusza Kościuszkę.

Powstanie kościuszkowskie (**INSUREKCJA KOŚCIUSZKOWSKA**) – polskie powstanie narodowe przeciw Rosji i Prusom, zostało spowodowane II rozbiorem Polski i rządami władz Konfederacji targowickiej. Po klęsce wojny polsko-rosyjskiej 1792 roku terytorium Rzeczypospolitej było okupowane przez wojska rosyjskie. Władze Konfederacji targowickiej pod dyktando posła rosyjskiego przeprowadziły likwidację Konstytucji 3 Maja. Wojska rosyjskie dokonywały wielu grabieży, połączonych z represjami politycznymi. Nastąpiło załamanie gospodarcze i finansowe państwa. Wprowadzona została cenzura zakazująca krytyki rządów Konfederacji targowickiej i Katarzyny II.

W styczniu 1794 roku obowiązki posła i pełnomocnika Katarzyny II objął generał Osip Igelström. Zabronił on noszenia Orderu Virtuti Militari, rozbudował policję w Warszawie i opłacał agentów, którzy inwigilowali środowiska rzemieślnicze, sklepy, kościoły, przeniknęli także na dwór królewski.

Bezpośrednim impulsem do powstania była próba zredukowania armii polskiej o połowę i przeniesienia zredukowanych do armii zaborczych.

2. Dnia **24 marca 1794 roku Tadeusz Kościuszko** złożył na krakowskim rynku przysięgę wierności ojczyźnie.

Źródło: <https://www.google.com/search?q=Przysi%C4%99ga+Tadeusza+Ko%C5%9Bciuski+%E2%80%93+obraz+Wojciecha+Kossaka&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKE>

Przysięga Tadeusza Kościuszki – obraz Wojciecha Kossaka

3. Dnia 4 kwietnia 1794 roku pod Raławicami koło Krakowa powstańcy odnieśli pierwsze zwycięstwo.

Źródło: [https://www.google.com/search?q=J%C3%B3zef+Chelmo%C5%82ski+%E2%80%93+Modlitwa+przed+bitw%C4%85+\(Ra%C5%82awice\)&tbn=isch&ved=2ahUKEwjqsbhvvnAhUQs](https://www.google.com/search?q=J%C3%B3zef+Chelmo%C5%82ski+%E2%80%93+Modlitwa+przed+bitw%C4%85+(Ra%C5%82awice)&tbn=isch&ved=2ahUKEwjqsbhvvnAhUQs)

Józef Chełmoński – Modlitwa przed bitwą (Raławice)

4 kwietnia 1794 r. stoczono z wojskami rosyjskimi bitwę pod Raławicami. Kościuszko zaatakował rosyjski korpus gen. Aleksandra Tormasowa, odnosząc zdecydowany sukces. W bitwie duży udział miała też piechota chłopska, uzbrojona w piki i kosy, zwana kosynierami. Zwycięstwo wojsk polskich przyspieszyło wybuch powstania na różnych terenach Polski. Na przełomie marca i kwietnia do powstania przyłączyły się oddziały polskie z Lubelszczyzny i zachodnia Wołynia.

3. W dniach 17–18 kwietnia 1794 roku mieszkańcy Warszawy (z **Janem Kilińskim** na czele) i wojsko polskie rozbiły silny garnizon rosyjski i wyzwoliły stolicę.

Źródło: <https://www.google.com/search?q=Wojciech+Kossak+Jan+Kili%C5%84ski+prowadzi+je%C5%84c%C3%B3w+rosyjskich+przez+ulice+Warszawy.&>

Wojciech Kossak, Jan Kiliński prowadzi jeńców rosyjskich przez ulice Warszawy.

22/23 kwietnia wybuchło powstanie w Wilnie kierowane przez **J. Jasińskiego**. 24 kwietnia została powołana w Wilnie Rada Najwyższa Litewska. Miała ona charakter zdecydowanie radykalny i została rozwiązana w końcu maja przez Kościuszkę.

Źródło: <https://www.google.com/search?q=Uniwersa%C5%82+Po+C5%82aniecki&tbm=isch&ved=2ahUKEwj6hsDvtvtnAhXmilsKHeZMBGIQ2-cCegQIABAA&o>

4. Dnia 7 maja 1794 roku w obozie pod Połańcem Kościuszkę wydał uniwersał, który zachęcał chłopów do powstania, zapewniał im nieusuwalność z gruntów, a biorącym udział w powstaniu zmniejszał pańszczyznę.

UNIERSAŁ POŁAŃCIECKI (7.05.1794 r.) – wolność osobista i ograniczenie poddaństwa chłopów, zmniejszenie pańszczyzny, prawo do opuszczenia miejsca zamieszkania (pod pewnymi warunkami) opieka rządu nad chłopami; choć uniwersał nie wszedł w życie, to stał się symbolem rozpoczęcia uwalniania chłopów.

5. Bitwa pod Maciejowicami – 10.10.1794 r.

Walka zakończyła się klęską Polaków, a ranny Kościuszkę dostał się do niewoli. Nowym naczelnikiem powstania został Tomasz Wawrzcki, a faktyczne dowództwo wojska objął gen. Józef Zajączek.

Źródło: <https://www.google.com/search?q=Bitwa+pod+Maciejowicami+%E2%80%93+10.10.1794r.&tbm=isch&ved=2ahUKEWjllc-ev9vnhAWKuS0HFHFCB4Q2-cCegQIABAA&o>

r. 1794. Wzięcie do niewoli Tadeusza Kościuszki pod Maciejowicami d. 10 Października.

6.III rozbiór Polski to ostateczny zabór ziem Rzeczypospolitej dokonany przez Rosję, Prusy i Austrię na mocy traktatu podpisanego 24 X 1795 r.

Źródło: <https://www.google.com/search?q=trzeci+rozbioru+Polski.&tbn=isch&ved=2ahUKEwjMmuuuhwNvnAhVGDPoKHax3ADAQ>

Pomimo początkowych sukcesów, latem 1794 r. powstańcy znaleźli się w trudnym położeniu. Wbrew oczekiwaniom przeciw Polakom wystąpiły również Prusy.

5 czerwca 1794 roku połączone siły rosyjsko-pruskie zadały Kościuszcze klęskę pod Szczekocinami.

W lipcu 1794 roku w granice Rzeczypospolitej wkroczyły również oddziały austriackie.

W sierpniu rewolucyjna Francja odmówiła pomocy Polakom, pod pretekstem, że powstanie było szlacheckie, a nie ludowe. W tym samym czasie skapitulowało Wilno.

10 października 1794 roku podczas przegranej bitwy pod Maciejowicami ciężko ranny Naczelnik dostał się do niewoli.

4 listopada 1794 roku rosyjski generał Aleksander Suworow szturmem zdobył warszawską Pragę, po czym dokonał rzezi mieszkańców (zginęło 7 tys. cywilów).

Bezpośrednim skutkiem stłumienia insurekcji kościuszkowskiej była ostateczna likwidacja Rzeczypospolitej. Po przeciągających się sporach o Warszawę i Kraków, w **październiku 1795 r. Rosja, Prusy i Austria podpisały traktat sankcjonujący III rozbiór Polski.**

Stanisław August Poniatowski uległ rosyjskim żądaniom i podpisał akt abdykacji. Wycofujący się z Krakowa Prusacy zabrali z Wawelu insygnia koronacyjne. Wkrótce potem mocarstwa zaborcze postanowiły, że Królestwo Polskie zostanie na zawsze usunięte z mapy Europy.

cesarz austriacki Franciszek I

król pruski Fryderyk Wilhelm II

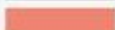
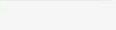

caryca Rosji Katarzyna

Zaborcy prowadzili politykę wymazania pamięci o Polsce ze świadomości społeczności międzynarodowej, na mocy której postanowiono raz na zawsze zlikwidować Królestwo Polskie i zakazać jego odbudowy.

Rozbiory Polski

Rozbiorów Polski dokonały Rosja, Prusy i Austria w latach 1772, 1793 i 1795.

	1772 r.	1793 r.	1795 r.
ROSJA			
PRUSY			
AUSTRIA			

- Austria zajęła Kraków Sandomierz i ziemie między Pilicą, Wisłą i Bugiem, z wyjątkiem terenu na wschód od Warszawy (między Karczewem a Serockiem). Około 47 tys. km².
- Prusy — zagarnęły Warszawę i ziemie na północ od Pilicy i dolnego Bugu oraz pas ziemi między Prusami wschodnimi a Niemnem, razem około 55 tys. km²
- Rosja — tereny litewskie, białoruskie, ukraińskie i resztę Wołynia, na wschód od linii Niemirów –Grodno i Bugu, razem około 120 tys. km².

Głównym inicjatorem III rozbioru byli Habsburgowie, rządzący Austrią. Król Stanisław August Poniatowski wyjechał z Warszawy do Grodna, oddał się pod nadzór rosyjskiego namiestnika i abdykował na rzecz Rosji.

Stanisław August po abdykacji, obraz z 1797 roku pędzla Elisabeth Vigée-Lebrun

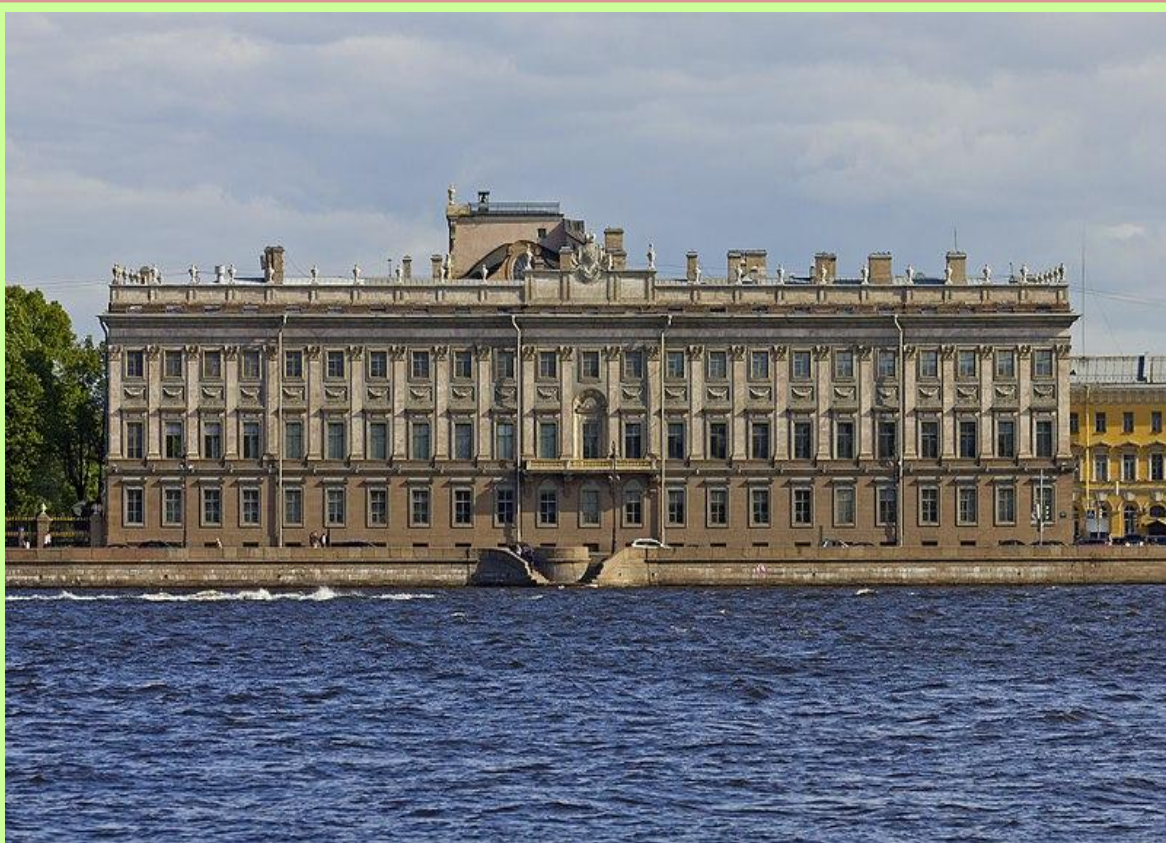
Jednym ze skutków zaborów były represje wobec polskich patriotów: mordy dokonywane przez rosyjskiego zaborcę, konfiskaty majątków, zsyłki na Sybir, prześladowanie Kościoła katolickiego i rusyfikacja, w ramach której zlikwidowano szkolnictwo polskie, narzucono władzę Rosji we wszystkich dziedzinach, zrusyfikowano prawo, sądownictwo i administrację.

Źródło:<https://www.google.com/search?q=Stanis%C5%82aw+August+Poniatowski+w+Petersburgu%2C+ob.+p%C4%99dzia+Jana+Czes%C5%82awa+Moniuszki&tbm=isch&ved=2ahUKEwjH7->

Stanisław August Poniatowski w Petersburgu, ob. pędzla Jana Czesława Moniuszki

Źródło:<https://www.google.com/search?q=Pa%C5%82ac+Marmurowy%2C+miejsc+zamieszkania+zdetronizowanego+Stanis%C5%82awa+Augusta+w+Petersburgu&tbm=isch&>

Pałac Marmurowy, miejsce zamieszkania zdeponowanego Stanisława Augusta w Petersburgu